

POSTANOWIENIE

Dnia 11 maja 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania M. K.
przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
o prawo do renty rolniczej w związku z wypadkiem przy pracy rolniczej,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w dniu 11 maja 2026 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego
w Białymstoku z dnia 2 kwietnia 2025 r., sygn. akt III AUa 471/24,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. przyznaje adwokat E. J. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Białymstoku kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych powiększoną o należną stawkę podatku od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

H.P.

UZASADNIENIE

W wyroku z 2 kwietnia 2025 r., sygn. akt III AUa 471/24, Sąd Apelacyjny w Białymstoku – w sprawie z odwołania M. K. przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego – oddalił apelację odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z 3 października 2024 r., sygn. akt V U 546/24, w którym Sąd

Okręgowy oddalił odwołanie M. K. od decyzji organu rentowego z 8 maja 2024 r., w której Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego odmówił przyznania M. K. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy powstałej wskutek wypadku przy pracy rolniczej w 2020 r., ponieważ komisja lekarska orzeczeniem z dnia 6 maja 2024 r. uznała odwołującego za zdolnego do pracy w gospodarstwie rolnym.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego odwołujący się zaskarżył skargą kasacyjną. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na przyczyny przyjęcia skargi określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

W ocenie skarżącego na gruncie niniejszej sprawy wystąpiło istotne zagadnienie prawne dotyczące zasad stosowania norm dyspozycyjnych art. 21 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, jak też istnieje potrzeba wykładni ww. przepisu, który budzi poważne wątpliwości w zakresie sposobu jego stosowania. W sprawie występuje istotne zagadnienie prawne dotyczące wykładni pojęcia „trwała niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym” w kontekście kumulacji schorzeń (uraz pourazowy, zwyrodnienia, dyskopatie) powstałych w następstwie wypadku rolniczego, które uniemożliwiają prowadzenie gospodarstwa rolnego i wykonywanie jakiegokolwiek innej pracy zarobkowej. Istnieje potrzeba dokonania wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, a mianowicie art. 21 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, w odniesieniu do oceny niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, która wynika z pogarszającego się stanu zdrowia, a nie tylko z samego urazu powypadkowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującego się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty

świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na określeniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na którego tle to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (T. Wiśniewski (w:) D. Dończyk, J. Iwulski, G. Jędrejek, I. Koper, G. Misiurek, M. Orecki, P. Pogonowski, S. Sołtysik, D. Zawistowski, T. Zembrzuski, T. Wiśniewski, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom. II. Artykuły 367–505³⁹, Warszawa 2021, art. 390; M. Manowska (w:) Apelacja w postępowaniu cywilnym. Komentarz. Orzecznictwo, Warszawa 2025, art. 390). Głównym zadaniem omawianej instytucji jest zapewnienie prawidłowej wykładni i doprowadzenie do jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych (K. Osajda, Przesłanki odmowy podjęcia uchwały przez Sąd Najwyższy w postępowaniu cywilnym, (w:) J. Gudowski, K. Weitz (red.), Aurea praxis aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci profesora Tadeusza Erecińskiego, t. 1, Warszawa 2011, s. 427 i n.; T. Wiśniewski, Przebieg procesu cywilnego, Warszawa 2013, s. 383), z czym wiąże się zaufanie obywatela do interpretacji sądowej (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 kwietnia 1999 r., K 36/98, OTK 1999, nr 3, poz. 40; J. Lemańska, 5.3. Zasada ochrony uzasadnionych oczekiwań a zasada zaufania obywateli do organów państwa (w:) Uzasadnione oczekiwania w

perspektywie prawa krajowego i regulacji europejskich, Warszawa 2016). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń; 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu; 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą; 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście zasadnicze wątpliwości. Ta istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa i praktyki sądowej. Wymóg ten jest uzasadniony publicznymi celami rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej. Ograniczenie się przez skarżącego do pytania nie jest wystarczającym określeniem zagadnienia prawnego, jeżeli zagadnienie prawne nie zostało oderwane od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych oraz przedstawione bez odniesienia się do ogólnych problemów interpretacyjnych celem służenia wyjaśnieniu prawa (postanowienia Sądu Najwyższego z: 16 lutego 2017 r., I CSK 555/16, LEX nr 2255332; 12 marca 2025 r., I USK 345/23, Lex nr 3845591; 24 września 2025 r., I CSK 2125/25, LEX nr 3916284; 26 stycznia 2026 r., I USK 419/26, LEX nr 4018692), a także nie przeprowadzono analizy wskazującej na jego istotność, ponadto nie wykazano, dlaczego zagadnienie to jest istotne w niniejszej sprawie (postanowienia Sądu Najwyższego z: 26 maja 2022 r., I CSK 1069/22, LEX nr 3448150; 27 listopada 2024 r., I CSK 3581/23, LEX nr 3786932; 21 stycznia 2026 r., I USK 152/26, LEX nr 4015783; 24 lutego 2026 r., I USK 661/26, LEX nr 4030998).

Strona skarżąca – opierając wniosek o przyjęcie jej skargi do rozpoznania na przyczynie przyjęcia skargi określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. – powinna nie tylko określić, które przepisy wymagają wykładni, ale także wskazać, na czym polegają poważne wątpliwości związane ze stosowaniem tych przepisów wraz z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego ich źródła. Konieczne jest opisanie tych

wątpliwości, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej. Jeżeli zaś skarżący powołuje się na rozbieżności w orzecznictwie sądowym, to zobowiązany jest przytoczyć te przeciwstawne orzeczenia Sądów, przy czym musi wykazać, że występująca w nich rozbieżność ma swoje źródło w różnej wykładni przepisu albo wykazać, że wykładnia dokonana przez Sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego. Chodzi przy tym o rozbieżności w wykładni przepisu prawa, a nie o dysonans w jego zastosowaniu. Ponadto, ze względu na publiczne cele, jakie ma do spełnienia rozpoznanie przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej, skarżący powinien także wykazać celowość dokonania wykładni przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (postanowienia Sądu Najwyższego z: 19 października 2012 r., III SK 15/12, LEX nr 1228636; 27 sierpnia 2021 r., III CSK 19/21, LEX nr 3400487; 16 grudnia 2025 r., I USK 31/25, LEX nr 3980930), argumenty wskazujące na konieczność wypracowania reguł dotychczas nieomówionych w orzecznictwie i doktrynie oraz by wyjaśnienie tej kwestii mogło mieć bezpośrednie znaczenie dla rozwoju prawa - a w następstwie, aby doszło do spełnienia wskazanego publicznego celu skargi kasacyjnej.

Nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), jak i nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z: 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; 10 kwietnia 2018 r., I CSK 733/17, LEX nr 2495968; 10 kwietnia 2018 r., II PK 143/17, LEX nr 2525398; 19 kwietnia 2018 r., I CSK 709/17, LEX nr 2486162; 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114; 3 marca 2020 r., II PK 36/19, LEX nr 3034647; 12 maja 2020 r., I UK 128/19, LEX nr 3026475; 8 czerwca 2022 r., I CSK 2196/22, LEX nr 3359616; 22 stycznia 2026 r., I USK 289/26, LEX nr 4083435).

Analizą interpretacyjną sygnalizowanej w uzasadnieniu wniosku kwestii zajmował się już Sąd Najwyższy – w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że niezdolność do pracy ubezpieczonego rolnika powinna być oceniana z uwzględnieniem możliwości jej wykonywania w konkretnym gospodarstwie rolnym (wyroki Sądu Najwyższego z: 20 maja 1997 r., II UKN 121/97, OSNAPiUS 1998 Nr 6, poz. 188; 7 października 1998 r., OSNAPiUS 1999 Nr 20, poz. 667; 12 kwietnia 2000 r., II UKN 498/99, OSNAPiUS 2001 Nr 19, poz. 597, 12 lutego 2009 r., 71/08, LEX nr 725063; 6 czerwca 2023 r., II USKP 78/22, LEX nr 3603693; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 12 kwietnia 2024 r., I OSK 205/23, LEX nr 3764958). Oznacza to, że w przypadku dokonywania oceny stanu zdrowia ubezpieczonego rolnika ubiegającego się o rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym konieczne jest wzięcie pod uwagę wielkości gospodarstwa rolnego i jego położenia, struktury owego gospodarstwa, poziomu zmechanizowania, a także specyfiki prowadzonej w tym gospodarstwie produkcji rolniczej (uprawy, hodowla), która będzie z kolei określać rodzaje czynności niezbędnych do tego, aby to konkretne gospodarstwo rolne mogło być prowadzone, w tym czynności o charakterze nadzorczym, jeśli w gospodarstwie ze względu na jego wielkość są zatrudniani pracownicy bądź większa liczba członków rodziny. Z praktycznego punktu widzenia chodzi o to, aby biegli dysponowali przed wydaniem opinii niezbędnymi informacjami odnośnie do charakteru gospodarstwa rolnego i rodzaju prac w nim wykonywanych i brali je pod uwagę (wyrok Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2023 r., II USKP 78/22, LEX nr 3603693). W postanowieniu z 12 lipca 2023 r., II USK 237/22, LEX nr 3579822, Sąd Najwyższy stwierdził, że w systemie rolniczym ustawodawca nie rozróżnia i nie daje ochrony rentowej w przypadku samego tylko występowania choroby czy też nawet choroby powodującej częściową niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym, wiążąc taką ochronę wyłącznie z całkowitą niezdolnością, co oznacza, że przy ustalaniu takiego stopnia niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym chodzi o wyraźną granicę niezdolności - a więc o sytuację, gdy rolnik z powodu naruszenia sprawności organizmu nie może osobiście wykonywać żadnej pracy przypisanej do gospodarstwa rolnego. Uzasadnia to tezę, że dopiero taki stopień niezdolności do pracy, określanej jako całkowita, wyznacza granicę w kwalifikacji rzeczywistej

sprawności psychofizycznej ubezpieczonego do pracy w gospodarstwie rolnym. Nie obejmuje natomiast sytuacji, gdy rolnik nie utracił w pełni możliwości wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym, czyli gdy wystąpiła utrata sprawności do pracy w stopniu mniejszym niż całkowita. Zatem wyrażany zły stan zdrowia może wprawdzie powodować ograniczenie zdolności do pracy, lecz nie osiągać jeszcze całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym.

Zaskarżony rozpatrywaną skargą kasacyjną wyrok Sądu drugiej instancji uwzględnia przedstawione wyżej stanowisko judykatury Sądu Najwyższego w zakresie omawianej kwestii. Sąd Apelacyjny w Białymstoku przedstawił w szczególności, że Sąd pierwszej instancji przeprowadził dowód z opinii biegłego sądowego z zakresu ortopedii. Biegły w swojej opinii uwzględnił to, że odwołujący się jest rolnikiem posiadającym gospodarstwo rolne o 8,31 ha, na którym uprawiane są zboża, brak jest inwentarza i maszyn. Na gospodarstwie położony jest dom, obora, piwnica, stodoła. Według informacji przekazanych przez wnioskodawcę w toku postępowania przed organem rentowym jego gospodarstwo jest zatem typowym, niedużym gospodarstwem, w którym prowadzi się uprawę zbóż. Wnioskodawca wykonuje wszystkie prace w gospodarstwie rolnym. Tak więc nie występuje w tym gospodarstwie nic nietypowego, co wymagałoby szczegółowej analizy w odniesieniu do sprawności organizmu wnioskodawcy. Materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie pozwala na uznanie, aby wnioskodawca był niezdolny do świadczenia takiej pracy. Biegły wziął pod uwagę specyfikę gospodarstwa rolnego odwołującego się. Sąd Apelacyjny podzielił wnioski opinii biegłego uznając za miarodajną, rzeczową, logiczną i dającą podstawy do czynienia ustaleń faktycznych.

Sąd Apelacyjny nie neguje tego, że wnioskodawca cierpi na schorzenia kręgosłupa, jednak nie jest to równoznaczne z niezdolnością do pracy w gospodarstwie rolnym w rozumieniu art. 21 ust. 5 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Opiniujący w niniejszej sprawie biegły sądowy z zakresu ortopedii, jednoznacznie wskazał, że wnioskodawca nie jest aktualnie całkowicie niezdolny do pracy w gospodarstwie rolnym. Opinia biegłego została sporządzona w oparciu o analizę dokumentacji medycznej oraz w oparciu o bezpośrednie badanie podmiotowe i przedmiotowe wnioskodawcy. Biegły miał na uwadze

zgłaszane przez odwołującego dolegliwości bólowe oraz przebieg dotychczasowego leczenia i doszedł do wniosków, że uzyskano poprawę stanu zdrowia od czasu wypadku w gospodarstwie, stąd aktualny stan zdrowia wnioskodawcy nie czyni go całkowicie niezdolnym do pracy w gospodarstwie rolnym. Sąd drugiej instancji uznał, że odwołujący się nie spełnił wszystkich przesłanek do przyznania renty rolniczej wypadkowej, bo chociaż zdarzenie, na które się powołuje, było wypadkiem w gospodarstwie rolnym i zaistniało w okresie podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu, to jednak na podstawie opinii biegłego ortopedy nie można było uznać, że odwołujący jest całkowicie niezdolny do pracy w gospodarstwie rolnym. O całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym nie może bowiem decydować sam fakt występowania schorzeń, lecz ocena, czy i w jakim zakresie wpływają one na utratę zdolności do pracy w gospodarstwie rolnym. Z tego względu ocena niezdolności do pracy i jej stopnia wymagająca wiadomości specjalnych musi znaleźć oparcie w opinii biegłych, dysponujących specjalistyczną wiedzą medyczną.

Skarżący w uzasadnieniu wniosku nie przedstawił przekonującej argumentacji polemicznej, którą wykazałaby, że w sprawie rzeczywiście występują przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Uzasadnienie wniosku – poza prostą negacją stanowisku zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku – nie określa w swojej konstrukcji odpowiedniego wyводу jurydycznego, którym skarżący przedstawiłby występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), czy też potrzebę wykładni przepisów prawa w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. (punkt 1). Rozstrzygnięcie punktu 2 niniejszego postanowienia ma podstawę w § 16 ust. 4 pkt 2 w związku z § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2026 r., poz. 87).

[r.g.]

